

Tabela 3

Koszty i efekty produkcji mleka w gospodarstwach rolniczych w przeliczeniu na 1 krowę (wg Ziętarey – "Wieś Jutra" nr 8/2003)

Wyszczególnienie	Lata				
	1997 r.	1998 r.	1999 r.	2000 r.	2001 r.
Wydajność mleczna krów (l)	3696	3784	3784	4141	4260
Produkcja mleka (l przeliczeniowe)	3921	3996	3987	4354	4476
Wartość produkcji (zł)	2509,44	2757,46	2790,75	3788,0	4028,0
Koszty bezpośrednie (zł)	481,38	547,92	662,71	896,0	1002,0
Koszty pracy (zł)	1544,42	1707,57	1815,52	1764,0	1914,75
Koszty pośrednie (zł)	367,38	354,49	387,22	368,0	443,0
Koszty amortyzacji (zł)	332,25	356,69	339,68	431,0	453,0
Razem koszty produkcji (zł)	2725,43	2966,67	3205,13	3459,0	3812,75
Koszt produkcji 1 litra mleka (zł)	0,69	0,74	0,80	0,79	0,85
Cena zbytu (zł/l)	0,64	0,69	0,70	0,87	0,90
Wskaźnik opłacalności (%)	92,7	93,2	87,5	110,1	105,9
Zysk (zł)	-215,19	-209,21	-414,38	329,0	215,25
Nadwyżka bezpośrednia (zł)	2028,06	2209,54	2128,04	2892,0	3026,0
Dochód rolniczy netto (zł/rbh)	4,11	4,94	4,57	8,29	8,34
Koszt 1 rbh (zł)	4,78	5,63	6,19	6,99	7,50

Tabela 4

Wyniki produkcyjno-ekonomiczne gospodarstw mlecznych o różnej skali produkcji w 2001 r. (wg Ziętarey – "Wieś Jutra" 8/2003)

Wyszczególnienie	Liczba krów w gospodarstwie				
	1-4	5-9	10-19	20-29	30 i więcej
	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.
Liczba gospodarstw	67	71	87	26	22
Średni stan krów w gospodarstwie (szt.)	2,90	7,15	14,65	24,37	37,80
Wydajność mleka od krowy (l)	3975	4180	4741	4932	5660
Produkcja mleka (tys. l/gospodarstwo)*	15,7	41,3	93,3	158,6	273,8
Udział produkcji zwierzęcej w produkcji końcowej (%)	85,9	85,7	89,7	89,6	92,4
w tym mleko (%)	54,1	58,6	67,3	71,4	71,4
Dochód rolniczy netto (tys. zł/gospodarstwo)	3,50	12,99	33,48	61,71	112,46
Dochód rolniczy netto (tys. zł/ha)	0,45	0,86	1,22	1,46	1,80
Dochód rolniczy netto (zł/rbh)	1,36	3,46	7,37	11,60	19,18
Dochód osobisty (tys. zł/gospodarstwo)	17,1	24,2	44,7	70,4	122,8
w tym akumulacja (tys. zł/gospodarstwo)	-3,62	-1,95	9,27	26,37	68,32
Udział dochodu roln. w dochodzie osobistym (%)	20,5	53,8	74,9	87,6	91,6

*Produkcja mleka przeliczeniowego (mleko + żywiec bydłowy w przeliczeniu na mleko, 1 kg żywca = 6,67 l mleka)

Jak wynika z przeprowadzonych badań najważniejszym czynnikiem opłacalności produkcji mleka surowego jest wielkość (liczebność) stada krów. Kolejność ta powinna być brana pod uwagę przez rolników przy rozważaniu wyboru metod zwiększania dochodowości gospodarstw mlecznych. Dane dotyczące opłacalności produkcji mleka w Polsce wg Ziętarey („Wieś Jutra” nr 8/2003) przedstawiono w tabeli 3 i 4. Z danych zawartych w tych tabelach) wynika m.in., że:

– w latach 1997-1999 koszty produkcji mleka w Polsce były wyższe niż cena zbytu (tab. 3);

– zdecydowana poprawa opłacalności produkcji mleka nastąpiła w roku 2000 i 2001, głównie dzięki wzrostowi cen zbytu (tab. 3);

– wielkość stada i wydajność krów mlecznych mają istotny wpływ na opłacalność produkcji mleka surowego (tab. 4);

– dochód rolniczy w 2001 r. w przeliczeniu na 1 krowę, w grupie gospodarstw o największej skali produkcji, wyniósł 2975 zł, a w gospodarstwie o najniższej skali produkcji – 1206 zł (różnica ok. 60%) – tabela 4;

– w gospodarstwach do 10 krów akumulacja była ujemna, co oznacza zmniejszanie wartości majątku i brak możliwości rozwojowych (tab. 4).

Zatem dla naszych producentów mleka surowego ważne są czynniki związane ze skalą produkcji i jej intensyfikacją. Na u-nijnym rynku będą mogli konkurować tylko więksi producenci, produkujący duże ilości mleka w klasie ekstra.

Ocena użytkowości mlecznej krów w Polsce w ostatnim dziesięcioleciu

Teresa Nałęcz-Tarwacka¹,
Urszula Ryszewska²

¹SGGW, ²KCHZ

Analizę użytkowości mlecznej krów w Polsce w latach 1993-2002 przeprowadzono na podstawie danych publikowanych w biuletynach oceny wartości użytkowej bydła mlecznego, wydawanych corocznie przez Krajowe Centrum Hodowli Zwierząt (KCHZ), a wcześniej przez Centralną Stację Hodowli Zwierząt (CSHZ).

W ostatnich dziesięciu latach obserwuje się powolny, ale systematyczny wzrost liczby krów ocenianych, z wyjątkiem niewielkiego załamania w latach 1994-1996. Natomiast odsetek krów ocenianych w stosunku do całego pogłowia wzrósł w tym okresie w sposób niezakłócony – z 9,12% w roku 1993 do 16% w roku 2002 (tab. 1). Jest to pozytywny kierunek zmian, chociaż rozmiar tego zjawiska jest niezadowolający, gdyż w większości krajów przodujących w hodowli bydła mlecznego oceną użytkowości mlecznej objęta jest przeszło połowa pogłowia krów, a w niektórych, takich jak: Holandia, Niemcy czy Francja – ponad 70% pogłowia krów.

Biorąc pod uwagę stosunki własnościowe gospodarstw zajmujących się hodowlą bydła mlecznego można dostrzec stałą, jednoznaczną tendencję, tj. wzrost liczby krów ocenianych pochodzących z sektora prywatnego, w tym z gospodarstw rolników indywidualnych (tab. 1). Podczas gdy w roku 1993 z gospodarstw sektora publicznego pochodziło 53% krów ocenianych (47% z sektora prywatnego), to w roku 1994 nastąpiło odwrócenie proporcji – 66% krów ocenianych znajdowało się w sektorze prywatnym, zaś 34% w sektorze publicznym. Na skutek likwidacji państwowych gospodarstw rolnych

(PGR) i zmniejszenia się pogłowia krów w sektorze publicznym, tendencja ta utrwaliła się. W roku 2002 tylko 7,5% krów ocenianych znajdowało się w oborach sektora publicznego, natomiast 92,5% pochodziło z obór sektora prywatnego.

W roku 1993 krowy oceniane, pochodzące z gospodarstw rolników indywidualnych stanowiły 26% całego pogłowia krów pod oceną, wskaźnik ten wzrastał z roku na rok i w 2002 roku wynosił już 66%. Podobnie wzrastał odsetek krów ocenianych z gospodarstw indywidualnych w stosunku do całego pogłowia krów – z 2,6% w roku 1993 do 10,5% w roku 2002. Dane te wskazują na zwiększenie zainteresowania oceną użyteczności mlecznej krów wśród hodowców indywidualnych. Wzrost opłacalności produkcji mleka, zwłaszcza w gospodarstwach dostarczających duże ilości surowca w klasie ekstra, możliwość dostępu do preferencyjnych kredytów na rozwój i modernizację bazy surowcowej, a także zmiany strukturalne w mleczarstwie wzmogły zainteresowanie chowem i hodowlą bydła mlecznego oraz produkcją mleczarską i wpłynęły na powstawanie wysoko wyspecjalizowanych gospodarstw rodzinnych.

Uzależnienie zapłaty za mleko od jakości skupowanego surowca sprawiło, że rolnicy docenili ten walor oceny użyteczności mlecznej krów, jakim jest systematyczny, comiesięczny dostęp do informacji o wydajności mleka i jego jakości. Bardzo wymierny efekt ekonomiczny mają preferencje zakładów mleczarskich w stosunku do dostawców prowadzących ocenę użyteczności, występujące czy to w formie dopłat do 1 litra mleka, czy to w postaci częściowego refundowania kosztów oceny.

Rozpoczęcie od 1 kwietnia 2002 r. tzw. roku referencyjnego dla producentów mleka, w celu określenia ich możliwości produkcyjnych niezbędnych do wyznaczenia kwot mlecznych, zdołało hodowców zamierzających w przyszłości konkurować na rynkach unijnych do objęcia swych krów oceną użyteczności mlecznej. W roku 1999, po raz pierwszy od początku analizowanego okresu, zaobserwowano spadek liczby ocenianych obór o 925 w stosunku do roku poprzedniego (tab. 1), a tendencja ta zarysowała się wyraźnie od roku 2000, co przy równoczesnym zwiększaniu się liczby krów ocenianych, świadczy jednoznacznie o wzroście koncentracji krów w stadach.

W tabeli 2 przedstawiono strukturę rasową krów ocenianych w ostatnim dziesięcioleciu. Najliczniejszą rasą była w Polsce jest tradycyjnie rasa czarno-biała, a jej odsetek w strukturze rasowej krów ocenianych w ostatnim dziesięcioleciu był zawsze dominujący, wahając się w granicach od 93,08% (1994 r.) do 94,53% (2002 r.), czyli od niespełna 328 140 szt. w roku 1994 do ponad 423 550 szt. w roku 2002 (tab. 2). Udział pozostałych ras w populacji krów ocenianych nigdy nie przekroczył w analizowanym okresie 7%, co było odzwierciedleniem proporcji w strukturze rasowej całego pogłowia bydła. Drugą pod względem liczebności jest rasa czerwono-biała, której udział w pogłowiu krów ocenianych malał w ostatnim dziesięcioleciu (z 5,81% w roku 1993 do 4,12% w roku 2002, tj. z przeszło 21 460 szt. w roku 1993 do ponad 18 460 szt. w roku 2002). Zanotowano natomiast wzrost liczby ocenianych krów rasy simentalskiej (z przeszło 1060 szt. w 1993 r. do 3942 szt. w 2001 r.).

Bardzo pozytywny obraz daje zestawienie przeciętnych wydajności krów ocenianych w ostatnich dziesięciu latach (tab. 3). Zarówno przeciętna jednostkowa wydajność mleka, jak i wydajność podstawowych składników użytkowych (tłuszcz i białko) wzrastały corocznie, co prawda w różnym tempie, ale systematycznie i nieprzerwanie. Najniższy przyrost wydajności mleka zanotowano w roku 1995 w stosunku do roku poprzedniego (+87 kg), zaś największy skok obserwowano w roku 1998 w porównaniu z rokiem 1997 (+262 kg). W efekcie, w analizowanym okresie przeciętna wydajność mleka od krowy ocenianej wzrosła o 1777 kg (z 3935 kg w roku 1993 do 5712 kg w roku 2002).

Najniższy przyrost jednostkowy wydajności tłuszczu miał miejsce w roku 1995 (+4 kg), a najwyższy – w roku 2000 (+15 kg). Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat jednostkowa wydajność tłuszczu wzrosła ze 157 kg (rok 1993) do 239 kg (rok 2002), czyli o 82 kg. Najniższy wzrost jednostkowy wydajności białka zanotowano w roku 2002 (+2 kg), natomiast najwyższy – w roku 1994 (+12 kg). Przyrost wydajności białka w analizowanym okresie wyniósł 63 kg (ze 124 kg w roku 1993 do 187 kg w roku 2002). Zawartość procentowa tłuszczu wzrastała systematycznie (z wyjątkiem okresu stagnacji w latach 1998-2000) – z 3,99% w roku 1993 do 4,19% w roku 2002. Zawartość procentowa białka w analizowanym okresie

Tabela 1
Ocena wartości użytkowej krów w Polsce w latach 1993-2000 (wg danych CSHZ i KCHZ)

Rok oceny	Liczba kół oceny	Ogółem liczba		Procent krów ocenianych do pogłowia ogółem	Sektory									Procent krów w oborach rolników indywidualnych do pogłowia ogółem
		obór	krów		publiczny			prywatny						
					liczba obór	liczba krów	% krów	ogółem			obory rolników indywidualnych			
liczba obór	liczba krów	% krów	liczba obór	liczba krów	% krów	liczba obór	liczba krów	% krów						
1993	679	15 511	364 013	9,12	2020	192 913	53,0	13 491	171 100	47,0	12 702	94 471	26,0	2,60
1994	670	17 241	352 085	9,13	1228	118 078	34,0	16 013	234 007	66,0	14 434	105 320	30,0	2,94
1995	686	17 199	341 721	9,51	816	77 408	23,0	16 383	264 313	77,0	14 719	112 419	33,0	3,30
1996	686	17 886	352 140	10,11	647	62 125	18,0	17 239	290 015	82,0	15 520	131 359	37,0	4,00
1997	724	20 376	371 598	10,60	613	60 935	10,0	19 763	310 663	84,0	18 170	162 778	44,0	4,70
1998	729	21 694	379 394	10,70	538	54 702	14,0	21 156	324 692	86,0	19 774	191 272	50,0	5,42
1999	645	20 769	373 967	10,94	465	47 498	13,0	20 304	326 469	87,0	19 089	205 596	55,0	6,11
2000	659	20 895	398 615	12,87	371	39 537	10,0	20 524	359 078	90,0	19 367	236 518	59,0	7,64
2001	623	20 619	425 525	14,15	313	35 006	8,0	20 306	390 519	92,0	19 216	267 264	63,0	8,89
2002	597	19 966	464 735	16,00	286	34 939	7,5	19 680	429 796	92,5	18 656	304 809	66,0	10,50

Tabela 2

Struktura rasowa krów ocenianych w Polsce w latach 1993-2002 (wg danych CSHZ i KCHZ)

Rok oceny	Rasa											
	czarno-biała		czerwono-biała		simentalska		polska czerwona		jersey		inne	
	szt.*	%	szt.*	%	szt.*	%	szt.*	%	szt.*	%	szt.*	%
1993	397 076,3	93,42	21 466,7	5,81	1060,8	0,33	902,8	0,20	491,6	0,13	389,4	0,14
1994	328 136,5	93,08	20 360,6	5,79	1358,7	0,39	931,1	0,26	518,8	0,15	507,0	0,14
1995	319 387,9	93,14	19 100,1	5,58	1582,4	0,46	987,9	0,29	566,6	0,17	565,1	0,16
1996	318 531,0	94,0	18 773,8	5,10	1780,6	0,37	1040,2	0,22	619,5	0,12	623,9	0,13
1997	323 236,5	94,10	17 270,3	5,00	2326,4	0,70	1313,8	0,36	607,9	0,10	453,9	0,20
1998	353 508,3	93,25	18 905,0	5,10	3377,0	0,92	1606,3	0,44	653,1	0,17	446,7	0,12
1999	354 489,5	93,50	18 315,6	4,83	3487,8	0,92	1755,7	0,46	677,8	0,18	420,3	0,11
2000	363 711,1	93,82	17 788,9	4,59	3710,6	0,96	1455,9	0,37	641,2	0,17	337,2	0,09
2001	395 047,1	94,26	17 937,3	4,28	3942,0	0,94	1200,4	0,29	630,3	0,15	339,5	0,08
2002	423 550,3	94,53	18 462,7	4,12	3920,2	0,87	1144,6	0,26	682,1	0,15	290,6	0,06

*przeciętna liczba krów

Lata	Przeciętna liczba krów	Mleko		Tłuszcz			Białko		
		przeciętna wydajność kg	różnica w stosunku do roku poprzedniego	przeciętna wydajność kg	różnica w stosunku do roku poprzedniego	%	przeciętna wydajność kg	różnica w stosunku do roku poprzedniego	%
1993	371 980	3935	–	157	–	3,99	124	–	3,15
1994	391 813	4200	+265	169	+12	4,02	136	+12	3,23
1995	342 292	4287	+87	173	+4	4,03	140	+4	3,26
1996	349 115	4391	+104	179	+6	4,07	144	+4	3,28
1997	364 319	4600	+209	189	+10	4,11	150	+6	3,25
1998	380 611	4862	+262	200	+11	4,12	160	+10	3,29
1999	379 147	5027	+165	207	+7	4,12	165	+5	3,28
2000	387 645	5379	+352	222	+15	4,12	175	+10	3,26
2001	419 097	5597	+218	234	+12	4,19	185	+10	3,31
2002	448 050	5712	+515	239	+5	4,19	187	+2	3,28

Tabela 3
Przeciętna wydajność krów ocenianych na przestrzeni ostatnich 10 lat (wg danych CSHZ i KCHZ)

ulegała wahaniom – od 3,15% w roku 1993 do 3,31 w roku 2001.

Przedstawione efekty produkcyjne, uzyskane w latach 1993-2002, potwierdzają trafność założonych celów hodowlanych i skuteczność ich realizacji. Jest to wynik wspólnych wysiłków władz hodowlanych i służb doradczych, a zwłaszcza zaangażowania hodowców w działania zmierzające do zapewnienia optymalnych warunków zootechnicznych i żywieniowych w stadzie oraz stałej poprawy założeń genetycznych pogłowa.

Literatura: 1. Ocena wartości użytkowej krów oraz ocena i selekcja buhajów – wyniki za 1993 rok. CSHZ, Warszawa 1994. 2. Ocena wartości użytkowej krów oraz ocena i selekcja buhajów – wyniki za 1994 rok. CSHZ, Warszawa 1995. 3. Ocena wartości użytkowej krów oraz ocena i selekcja buhajów – wyniki za 1995 rok. CSHZ, Warszawa 1996. 4. Ocena wartości użytkowej krów oraz ocena i selekcja buhajów – wyniki za 1996 rok. CSHZ, Warszawa 1997. 5. Ocena wartości użytkowej krów oraz ocena i selekcja buhajów – wyniki za 1997 rok. CSHZ, Warszawa 1998. 6. Ocena wartości użytkowej krów oraz ocena i selekcja buhajów – wyniki za 1998 rok. CSHZ, Warszawa 1999. 7. Ocena wartości użytkowej krów oraz ocena i selekcja buhajów – wyniki za 1999 rok. CSHZ, Warszawa 2000. 8. Ocena wartości użytkowej krów oraz ocena i selekcja buhajów – wyniki za 2000 rok. KCHZ, Warszawa 2001. 9. Ocena wartości użytkowej krów oraz ocena i selekcja buhajów – wyniki za 2001 rok. KCHZ, Warszawa

wa 2002. 10. Ocena wartości użytkowej krów oraz ocena i selekcja buhajów- wyniki za 2002 rok. KCHZ, Warszawa, 2003. 11. Wyniki prac hodowlanych za 2002 rok. KCHZ w Warszawie, RCHZ w Parzniewie. Parzniew, 2003.

Zakład Deratyzacji „SZCZUROŁAP”

Wiesław i Jarosław Dobrzeńscy
ul. Graniczna 10
87-100 Toruń
tel. (0-56) 655-21-41 lub 654-65-47
tel. kom. 0 601-212-487

Wyniszczam całkowicie bytujące i dochodzące szczury, z gwarancją. Fermy, mieszalnie pasz, zakłady rolne, magazyny, bezpieczeństwo 100%. Metodę przedstawiłem w filmie „Szczurołap”. Dla zainteresowanych wdrażamy HACCP.